

Pace nieuwsbrief

Stichting Papua Erfgoed - Nieuwsbrief 26 - mei 2017

Corresp. adres: Witte Rozenstraat 45 D, 2311 XT Leiden

Rabobank IBAN nr. NL94 RABO 0122 1181 62

www.papuaerfgoed.org – info@papuaerfgoed.org - t.: 06 24481802

Donaties

Uw bijdrage kunt u overmaken op Rabobank IBAN nr. NL94 RABO 0122 1181 62 t.n.v. St. Papua Erfgoed, Leiden o.v.v. • 'gift' of 'donatie'

Comité van Aanbeveling

Dr. Anna-Karina Hermkens
Postdoctoral research fellow
Australian National University

Dr. Jaap Timmer
Senior lecturer Anthropology
Macquarie University, Sydney

Dhr. Fred Korwa
Papua vertegenwoordiger,
oud-medewerker Ministerie
van Landbouw

Prof.dr. Suzan Legêne
Hoogleraar politieke geschiedenis,
Vrije Universiteit Amsterdam,
Voorzitter werkgroep cultuur,
Nationale UNESCO Commissie en
oud-hoofd museale zaken,
Tropenmuseum Amsterdam

Prof.dr. Pamela Pattynama
Bijzonder hoogleraar Indische
literatuur en cultuur, Universiteit
van Amsterdam

Drs. Dirk Vlasblom journalist NRC
Handelsblad, antropoloog en
historicus m.b.t. Papua

Dhr. Joop van Zijl radio- en
televisiejournalist, o.a.
Redactie NOS

Dhr. Aad van den Heuvel
Televisieprogrammamaker

Pace Nieuws

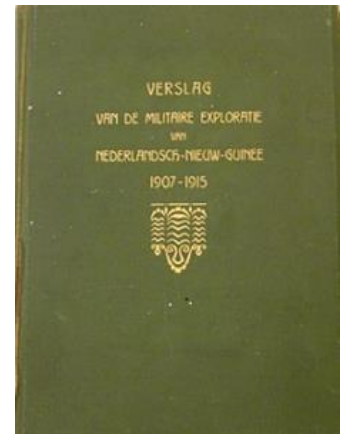
Eind 2016 ontvingen wij het bericht, dat de gemeenschap van de Franciscanen in Utrecht, waar onze boeken zijn opgeslagen, op termijn mogelijk een andere bestemming zou krijgen. Dat betekende dat wij voor de opslag van boeken, documenten en een deel van de artefacten, een andere locatie moesten vinden. Voor een deel van de documenten en wat artefacten vonden wij een mooie, maar ook geschikte ruimte in Hillegom waar we e.e.a. goed kwijt kunnen. Omdat de bibliotheek van het Hendrik Kremerinstituut (Zending PKN) en het archief van de Franciscanen al eerder aan de bibliotheek van de Universiteit van Utrecht (UU) werden overgedaan werd, in goed overleg tussen de Stichting Papua Erfgoed en Stichting Collectie PACE besloten, om de boeken en een deel van de documenten eveneens ter digitalisering aan de bibliotheek van de UU ter beschikking te stellen. Na digitalisering wordt deze collectie gesorteerd en weer geretourneerd aan PACE. De verhuizingen naar resp. de

UU en naar Hillegom zijn inmiddels al weer achter de rug. De Franciscanen hebben weer een opgeruimde en zo goed als lege zolder en wij behoeven ons geen verdere zorgen te maken over evt. opslag van de spullen.

Naar de Asmat in het kielzog van de geschiedenis.

Uit de bibliotheek van een oom, die één van de laatste Nederlandse bestuursambtenaren in Nieuw-Guinea was, heb ik een bijna honderd jaar oud boek geërfd, het destijds door het Ministerie van Oorlog uitgegeven 'Verslag van de militaire exploratie van Nederlandsch-Nieuw-Guinee 1907-1915'.

Het is een fascinerend, royaal met foto's, tekeningen en landkaarten geïllustreerd boekwerk, geschreven vanuit een koloniale zienswijze die nu even gedateerd lijkt als de stugge ambtelijke taal. Het verslag bevat ook elementen van een onweerstaanbaar avonturenverhaal, dat mijn verbeelding nu al bijna twee jaar in zijn greep heeft. Er werden in 1907 verscheidene expedities naar de noord-, west- en zuidkust van Nieuw-Guinea gestuurd om het land in kaart te brengen, contact te leggen met de plaatselijke bevolking, het liefst vreedzaam, maar dat hoefde niet perse, en om te kijken of het land geschikt was voor het aanleggen van koffie-, tabak-

of rubberplantages, die in het verslag zonder ironie "culturen" werden genoemd. Volgens historici was de drijfveer vooral politiek. De regering in Batavia keek met argusogen naar de Engelsen, die permanente militaire posten in het zuidoosten van het eiland hadden gevestigd, en naar de Duitsers die hetzelfde deden op de noordoostkust, die tot 1918 bij "hun" Nieuw-Guinea hoorde.

Met in mijn achterhoofd een idee voor een historische roman besloot ik te proberen een van de oorspronkelijke exploratie-expedities na te reizen. Ik richtte mij op het zuiden, omdat dat toen het onbekendste deel van Nieuw-Guinea was en omdat daar veel minder is veranderd dan in de Vogelkop en langs de noordkust.

Ik stelde mij voor dat het in het zuiden, en vooral in de Asmat, minder moeilijk zou zijn om mij het

Agats, promenade. Foto: Geert van der Kolk

van honderd jaar geleden voor te stellen. De oorspronkelijke expeditie kwam natuurlijk over zee, dus ik nam een groot Indonesisch schip van Ambon naar Sorong. Onder de duizenden passagiers was ik de enige blanke, een bezienswaardigheid. Een ander schip bracht mij van Sorong naar Agats. Uit mijn aantekeningen: "Als ik 's morgens aan dek kom zijn de bergen verdwenen. Het lijkt alsof heel Nieuw-Guinea is ingezakt en nog maar nauwelijks boven het water uitsteekt. De kust is niet meer dan een donkergroene streep, een dicht, ononderbroken oerwoud dat tot in de zee doorgroeit en zich landinwaarts uitstrekt zover het oog reikt. Daar, in de verte, hangen donkere grijze wolken boven het laagland. Aan de zee kant is nergens een strand of een open plek te onderscheiden."

Bij Agats stromen drie rivieren in zee. De delta is een wijds doolhof van zijrivieren, meanders, splitsingen, eilanden, landtongen en zand- en modderbanken. Agats, dat geheel op palen is gebouwd, is net als alle andere grotere plaatsen in Papua overstroomd door immigranten, vooral uit de Molukken en

Sulawesi. In de rest van de Asmat hebben de Papoea's nog grotendeels het rijk alleen. Ik ging in een longboat ruim honderd kilometer stroomopwaarts naar een dorp dat Sawa Erma heet.

**Hoofdstraat in Sawa Erma.
Foto: Geert van der Kolk**

"De rivier is meer dan een mijl breed, maar heeft een bocht gemaakt en achter de boot is de zee niet langer te zien. De oevers aan beide kanten zijn volledig begroeid met mangrovebos. De bomen staan in het water, elk op een kring van wortels die op stelten lijken. Het bos is zo dicht dat je niet kunt zien of erachter droog land ligt, en het breidt zich uit. Her en der staan losse kluitjes mangroven, alsof ze van de oever zijn gesprongen."

In Sawa Erma, twee paaldorpen die tegenover elkaar op de oevers van de rivier staan, was ik te gast bij Vincent Cole, een Amerikaanse missionaris die al veertig jaar in de Asmat woont. Met zijn parochianen heeft hij een indrukwekkende kerk gebouwd, geheel in Asmat-stijl, vol traditioneel houtsnijwerk, zonder toren, met in plaats van banken karakteristieke vierkante kookplaatsen voor alle families en een houten Christus die niet aan het kruis hangt, maar ervoor staat, zonder zijn lendendoek.

Ik was naar Vincent gegaan omdat ik in Agats had gehoord dat hij toen hij net in Papua was een voettocht had gemaakt van Wamena in de Baliemvallei naar de Asmat. Ik wilde hetzelfde doen, in tegenovergestelde richting. Vincent raadde dit af, maar ik voer van Sawa Erma verder stroomopwaarts tot de rivier te ondiep werd voor de longboat en het bergland begon. Daar liep de oorspronkelijke, historische expeditie van 1907 vast. Ze hadden geen enkel contact gemaakt met de Asmatters, die zich schuilhielden in het oerwoud en keerden terug naar de Molukken. Ik zette door, net als de legendarische expeditie van mijn roman, die komend najaar verschijnt.

Geert van der Kolk is schrijver van romans, korte verhalen en reisreportages. Zijn meeste

recente roman 'De oogst is voorbij' verscheen in 2016. Kijk ook op www.geertvanderkolk.com

Pers over kunst en cultuur in Papua

Standbeeld voor het varken

Jubi – Districtshoofd van Wamena, Jayawijaya, Lince Kogoya, is op zoek naar een standbeeld van een varken, als een symbool van de bergachtige regio.

Volgens haar heeft de naam Wamena een grote betekenis voor de mensen in het district Jayawijaya in het Centrale Hoogland. Dus moet er een symbool komen dat de stad Wamena vertegenwoordigt.

"Wamena staat voor Wam (Pig) Ena (pet). Het is belangrijk, want het is onze identiteit als hooglanders" zei ze in Wamena.

Ze vertelde, dat bijna de hele inheemse bevolking in het centrale hoogland, vooral in Jayawijaya, een varken als huisdier heeft.

"Dat is nodig, want varken vertegenwoordigt een waarde en wordt vaak gebruikt als de bruidsschat, voor het bijleggen van een conflict, maar ook voor een traditionele ceremonie of om een feest te bekostigen", voegde ze eraan toe.

"Dus ik hoop dat het Jayawijaya-parlement het plan kan realiseren," vervolgde ze.

Voorzitter van het Jayawijaya parlement, Taufik Petrus Latuihamallo deelde mee de bouw van een standbeeld als symbool van de regionale cultuur op de agenda van de raad van bestuur te zullen plaatsen. "We leggen het voor aan de raad en we zullen het samen bespreken," zei Taufik Latuihamallo.

Agenda

De Nederlandse Veteranendag is de officiële herdenking van, en eerbetoon aan hen die zich ingezet hebben in dienst van de vrede.

De Nederlandse Veteranendag is een eerbetoon aan ruim 140.000 Nederlandse veteranen. Het merendeel is ex-militair en ingezet tijdens de Tweede Wereldoorlog of daarna in Nederlands-Indië, Korea of voormalig Nederlands Nieuw-Guinea. Snel groeiende is de groep jonge veteranen: dit zijn ex-militairen die hebben deelgenomen aan vredesmissies zoals in Libanon, Cambodja, op de Balkan, Irak en Afghanistan. De Nederlandse Veteranendag, die altijd wordt gehouden op de laatste zaterdag in juni, valt dit jaar op 24 juni.

Omdat ook bij PACE veteranen niet ontbreken zijn wij, zoals gebruikelijk, ook dit jaar weer met een stand vertegenwoordigd.

U bent op genoemde datum de hele dag van harte welkom op het Malieveld in Den Haag.

Schenken

Periode tot mei 2017

Boeken:

- Mw. Elly van Stralen-Geelen – doos met boeken

Foto en filmmateriaal:

- De heer F.C. Hamster, uit de nalatenschap van Mw. Mies van Logchem-Hamster – fotomateriaal

Recente publicaties over Papua

Zöllner, Dr. Siegfried, Henk van der Steeg ([Red.] 2016)

Bersatu dalam Tuhan; GKI-TP 60 Tahun 1956-2016

ISBN 978 90 8159672 5

Uitgegeven door: Papua Parterschaft in Duitsland en Papoea-Solidariteit in Nederland,. 294 pag. (€ 15,00 + € 3,85 verzendkosten) Gelimiteerde oplage.

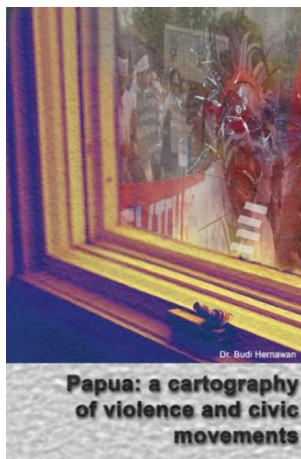
De protestantse kerk in Papua, officieel de Gereja Kristen Injili di Tanah Papua, was één van de eerste zelfstandige "organisaties" in destijds Nieuw-Guinea. Dit jaar vierde ze dus dat ze 60 jaar zelfstandig was. Ter gelegenheid daarvan werd de kerk een feestbundel aangeboden. Meer dan 30 mensen uit Nederland, Duitsland en Zwitserland werkten er aan mee. Heel wat onderwerpen passeren de revue. Er staan bijdragen in over de begintijd, over de "pioniers", zoals Ottow, Kijne en Kamma. Verder is er een gedeelte over de ontwikkelingen daarna, zoals op het gebied van het onderwijs, vrouwenwerk en het zendingswerk in het Yaligebied. Tenslotte komen in een derde deel allerlei actuele onderwerpen ter sprake: oecumene, kunst, liederen, mensenrechten en politiek. Het boek is geschreven in het Indonesisch/Maleis. Bestellen bij H.J. van der Steeg, Jan Schamhartstraat 38, 8121 CP Olst, e-mail: steegvenema@kpnplanet.nl

Kroneman, dr. D. (2016)
De bergen zullen vrede dragen.
ISBN 9789462789432

Aperdoorn, Uitg. de Banier, . 143 pag. (€ 16,50)

In 1963 kwam ds. G. Kuijt als eerste zending van de Gereformeerde Gemeenten aan in de Abenaho (Pass Valley) op Papoea. Sinds die tijd is er veel gebeurd. Meerdere zendingswerkers werden uitgezonden. In dit boek brengt zendingswerker dr. Dick Kroneman aan de hand van verschillende interviews in beeld hoe de eerste generatie Papoea's het Woord ontving, hoe zij het overdroegen op de tweede generatie en hoe de derde generatie na hen met dit Woord leeft. Daarbij komen zowel verblijdende als teleurstellende zaken eerlijk aan de orde.

Hernawan, Budi (2016)
Papua: a cartography of violence and civic movements

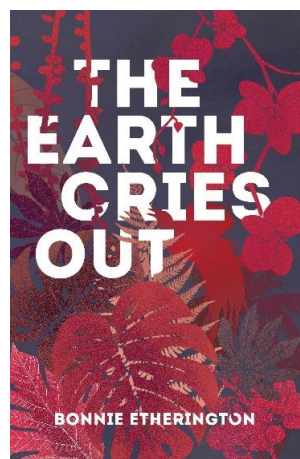
Jakarta, Institute for Policy Research and Advocacy (ELSAM). 101 p.

This book is an astute reminder for us. Written by Dr Budi Hernawan, a scholar and activist who spent more than a decade of living and working inside Papua to deal with issues of human rights, Papua: a cartography of violence and civic movements encapsulates the essence of the Papua problems structured in five themes, including governance, state of human rights. Papua and international diplomacy, civic movements and fate of dialogue. The anthology covers a significant period of seven years (2009-2016) in which the author uses two major lenses of violence and civic movements in making sense the social and political trajectories in Papua. Free available online at

http://perpustakaan.elsam.or.id/index.php?p=show_d

PACE Nieuwsbrief

[etail&id=15190](#)

Etherington, Bonnie (2017)

The Earth Cries Out

ISBN 9780143770657

Random House New Zealand, 288 p.

After the accidental death of Ruth's five-year-old sister, their father decides that atonement and healing are in order, and that taking on aid work in a mountain village in Irian Jaya is the way to find it. It is the late 1990s, a time of civil unrest and suppression in the Indonesian province now known as West Papua. The family drops into what seems the middle of nowhere, where they experience a vibrant landscape, an ever-changing and disorientating world, and — for Ruth — new voices. While her parents find it a struggle to save themselves, let alone anyone else, Ruth seeks redemption in bearing witness to and passing on the stories of those who have been silenced — even as she is haunted by questions about what it means to witness and who gets to survive. Purchase online at <http://penguin.co.nz/books/the-earth-cries-out-9780143770657>

Wat is het belastingvoordeel voor donateurs van een culturele ANBI?

Voor donateurs van culturele ANBI's zoals de Stichting Papua Erfgoed, geldt een extra giftenaftrek. Particulieren mogen in de aangifte inkomstenbelasting 1,25 keer het bedrag van de gift aftrekken. Wel moet u giften aan een culturele instelling apart vermelden in uw administratie.

Wanneer u voortaan de Nieuwsbrief liever per email wilt ontvangen, laat het ons weten: Email van de redactie is kjdejager@casema.nl of rsmeele@xs4all.nl